

קונטרס פורים

המחבר

הרב בנימין טרכטמן

בעהמ"ס שבט בנימין. זיר זהב. משפט השלום ועוד

ישב על כסא הרבנות באה"ב בעיר ס"ט לואיס מיזורי

ובעת ברמת-גן—ישראל רב כביהמ"נ פועלי אגודת ישראל

יצא לאור ע"י חברת פא"י ר"ג—ישראל

שלי ושלכם שלה היא

ווגתי חיה שרה בת הרב ר' יוסף גרשון הורביץ זי"ע
ועל כל ישראל כל החידושי תורה של כל החבורים שלי יש
לה יד בהם כי תמיד עזרה לי בחומר ובנפש בהבנתה
ובחכמתה וברוחב דעתה לטייל ולפלפל אתה עמה בעניני
תורה ודעת בסברא ישרה — כל ימיה וגם פה בארצנו הק'
הסלימה כי אשב בד' אמות של הלכה וזהו כולל פוגיבו
בני ברק לחדש חידושים בתורה ולעשות פרחים לתורה —
וא"כ חלק גדול יש לה בזה ובבא — כי היא אשת חיל
באמת ואידך פרושא היא.

וזכות התורה יעמוד לנו

קונטרס פורים

תשובה לרב אחד

בענין הקושיא דהקרי והכתיב דמגילה הוי שלא מן הכתב, לכאורה בפשיטות י"ל דהנה הדין דצריך מן הכתב הוא מהגמרא גיטין בהנזיקין דדברים שבכתב אינו רשאי בעל פה לאומרם, וכן ציין הגר"א ז"ל בהלכות ק"ס ובמגילה פ"ב ילפינן דלא יצא אם קרא בע"פ משום ההיקש דכתוב זכרון ונוכרים וצריכים דוקא מתוך ספר לקרות, והנה הדין דקרי וכתב אי מטעם ספק מזה העיקר אלא הל"מ מסיני קריין וכתבין בנדריים עיין שם, ואם כן אלו שני הכתיב והקרי גזירת הכתוב דשניהם צריכים להיות וע"פ דרך כתב וע"פ דרך קרי, ואם כן אם ניזל בתר הפסול דדברים שבכתב אין כאן, דהא הקרי מסיני נותנה דלא כתב ורק לקרות כן, וא"כ לכתחילה הוא כן הדין, ואם משום ספר הא כיון דבלא האות של הקרי ג"כ ספר נקרא א"כ הוא קורא מתוך הספר והקרי ג"כ מתוך ספר הוא קורא, דכן הדין דנכתב כן והקרי של כתיב הוא כן וספר כשר הוא.

אלא דראיתי בירושלמי פ"ב דמגילה על האי דינא דבע"פ מביא לימוד אחר, דבע"פ לא יצא משום, "ככתבם" ועל למפרע ג"כ הוא מביא הילפותא, וא"כ חזינן דשיטת הירושלמי לא משום דצריך ספר רק דצריך כתב, ודין אחד הוא משום דברים שבכתב אלא דאי משום דברים שבכתב

וכו', לחוד לא הוי, רק איסור לבד וגלי הקרא דככתבם דלא יצא י"ח.

עכ"פ חזינן דדין כתב הוא ונשאר הקושיא, דהא עכ"פ אין זה בכתב אבל י"ל דגם זה הדין דככתבם הוא רק על מה שנכתב, ע"ז בא הקרא דצריך להיות בכתב, אבל מה דלכתחילה לא נעשה בכתב רק בקרי ע"ז לא שייך הקרא דככתבם ומותר לקחת, וזה נראה מה שכאן במגילה מכל מקום דקורין הקרי והכתיב משא"כ בס"ת.

ועפ"ז א"ש דהא באמת נהי דמצד עצם האות הקרי אינו פוסל שלא מן הכתב, אבל מצד כל הפסוק דצריך לקרותו כל הפסוק מכתב וזה הוי הפסוק בקרא חצי בכתב וחצי בע"פ, וע"כ משום זה קורין הכתיב בשביל (התיבה) וכל הפסוק והקרי בשביל עצם התיבה האות.

ובזה נ"ל לדחות מה שהקשה הגאון בעל נצי"ב וצ"ל במשיב דבר סימן מ"ז על מה שמפורסם בשם חכם אחד דברכת כהנים א"כ לשמוע מאחר ולצאת משום דבעינן קול רם וזה ל"ש בשומע מחבירו ורק כעונה הוא, אבל לא קול רם, והקשה הא בס"ת ופרשת זכור דצריך להיות בכתב דוקא ואיך מוציא הוא את אחרים בקריאה שאין קוראים בכתב רק בע"פ שומעים, ודחה אותו.

אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דהא הדין דצריך כתב בס"ת הוא משום דאסור לקרות בע"פ אבל לשמוע בע"פ בודאי מותר ואין זה הדין שייך לעצם מצות קריאת ס"ת.

רק איסור אחר דהא, וא"כ שמיעה אינו אסור שלא מתוך הכתב, וכיון שהוא שומע שהוא כעונה בדין יוצא י"ח, אלא בדפרשת זכור דג"כ יוצא מאחר ושם הדין מתוך ספר, אלא דזה ג"כ הדין דספר רק דצריך אני לשמוע מתוך קריאת ספר ולא דאני צריך לראות בהספר, אבל הדין דקול רם הוא דין בברכה דאין זה ברכה בלחש, ואם כן אם שומע לא נקרא ברכה וע"כ לא יצא ידי חובתו בברכת כהנים. אלא דזה צ"ע מ"ט צריכים עוד הכא דלא יצא בע"פ במגילה. הא כיון דיש איסור דאורייתא דדברים שבכתב א"א רשאי וכו', א"כ אם יצא הוי מה שכתבו התוס' בסוכה בפ"ג דרק אם ע"י העבירה בא המצוה כמו בגזל, אבל לא באשירה דלא הוי מצוה הבא בעבירה ג"כ ניחא. דהא איסור צדדי הוא.

ואתי שפיר מה שכתבתי קושית האחרונים על מתנות לאביונים הא מחויב בלא"ה בצדקה, כבר נזכר זה בפ"ח סימן תרצ"ד דבאמת חייב צדקה רק פעם אחת בשנה למי שמתפרנס מתוך צדקה וע"כ בפורים גם זה מחויב. ובפשיטות ג"ל דהא צריכים שתי מתנות לשני אביונים, וזה אינו מחויב בכל השנה כולה, ועוד דבכל השנה בודקין למזונות אבל בפורים כתב בשו"ע דכל הפושט יד נותנין לו, וא"ש והחקירה דמתפרנס מהצדקה ואין לו כדי חייו אם מהויב בצדקה מפורש הוא בהל' צדקה תתא' ומז' דחייו קודמין ואינו מחויב, ועיי"ש בנחלת צבי ובש"ך דחולקים

בזה הקושיא, הא הוי הפסק מספק בעל הנסים כבר מפורש באו"ח ק"ח דאם הזכיר בכל השנה שלא מן המאורע דאין מחזירין אותו, ועיי"ש בט"ז אף שחולק זה רק בענין שאינו שייך כלל להיום, אבל בט"ו או ב"ד דהם שני ימים ששייכים זה לזה בודאי אין מחזירין, ולא נקרא הפסק וזה כלל כל ספק לכתחילה נקרא כמו בדיעבד, וע"כ אומרים על הנסים. ועוד הא גם בימי תקנת על הנסים הוי מסופק על עיירות אם מוקפות חומה, וא"כ לכתחילה נתקן כן כמו יו"ט שני של גליות דכבר הקשה הב"ח באו"ח שם מדוע אין מברכין בט"ו בספק מוקפת ליהוי כמו יו"ט שני דמברכין בקידוש. ותיירץ הט"ז משום דשם תקנת חכמים על הספק, שהם מסתפקים, אבל הכא הוא תקנה שלנו מה שנתהווה ספק עכ"ד.

ואינני מבין דבריו, דהא גם בימי התקנה ה"י ספק מוקפת א"כ מדוע לא תקנו לכתחילה ברכה כמו ביו"ט שני, החקירה שלך אם דוקא ע"י שליח המנות לרעהו, כבר נזכר בשדי חמד במערכת פורים וכבר תלוי זה במחלוקת רש"י ותוס', וכן כבר כתוב זאת בספרים, ע"כ הקושיא של שלא מהכתב הוא לכאורה גם בכל השנה בקרי אלא כדברינו א"ש.

בענין שינוי הגירסאות דקשה הרי קורא בעל פה ומחלק בין קרי וכתב לספק בגירסא והארכתי בזה. — ולפי ענ"ד לא כוונת אל האמת, מתחילה אתה

בעצמך מחלק בין קרי וכתוב בעלמא לספק כגירסא, ואח"כ אתה חפץ לפשוט ספיקותך, כהא דאין כאן פסול דברים שבכתב, דמסיני ניתנה כאן לקרות בלא כתב הלא זה אמרינן רק בקרי וכתוב ולא בשינוי גרסאות, שנית מה שכתב דלירושלמי משום דברים שבכתב לא הוי רק איסור בלבד וגלי קרא ככתבם דלא יצא י"ח איזו חילוק בין איסור ללא יצא י"ח ולומר דאיסור היינו רק לכתחילה, הלא אתה כותב להלן דלמה צריכים עוד קרא במגילה והלא דברים שבכתב שאסור בע"פ הוא דאורייתא, וא"כ הגע בעצמך משום איסור דאורייתא זה יהי אסור כך לכתחילה ומשום ככתבם אפילו דיעבד.

אמנם טועה אתה בדין זה, דהלא כל חשש שלך בעיקר דכתבת הוא משום דקורא בע"פ, והלא אפילו אם יחסר כמה פסוקים ותיבות באמצע המגילה יוצאין בה, וכמבואר ברמ"א סימן תרצ"א סעיף ב' דבדיעבד אין לפסול משום חסירות דלא גרע מהשמיט ובסימן תר"ץ סעיף ג' דאם לא כתב ענין שלם יוצאין בה, ומה שכתוב שם בסעיף י"ד דצריך להקדק בטעות חיינו לקרות כדבעי אבל די אם קורא בע"פ ועיין בש"ג שכתב דתיבות שאין מפסידין הקריאה אפילו לא קראן ע"פ יצא.

ועיין מגילה י"ט דמגילה נקראת ספר ונקראת אגרת ומפרש רש"י לומר שאינה חמורה כספר ואין כאן דין ודברים שבכתב, ועיין במדרכי שם שכתב כך להדיא, וזה נעלם

מענין, עיי"ש, וא"כ מובן ממילא שהדבר מגוחד, דמשום
אות אחת שחסר אין כאן שאלת בע"פ, ואתה לא כוונת
אל האמת במה שכתב דלכן אנן קורין כאן במגילה הקרי
להכתיב שלא היה חצי בכתב וחצי בע"פ, וכי משום אות
אחת נקרא חצי, ומה גם שזה מותר מדינא, וחו לגירסא
זו שצרי לומר למשל לפנייהם לא יועיל מה שיקרא מתחילה
בב' ואח"כ בל', דכשקרא כל הכתוב הלא לא אמר כדבעי,
וכשאומר אח"כ בל' הרי שהוא פלגא, וסותר אתה את דברך
עוד הפעם דלעיל כתבת שאין זה דומה לקרי וכתביב ואתה
שנאל מדוע קוראים במגילה הקרי והכתיב.

והאמת הוא מה שקוראים במגילה שני הלשונות הנ"ל
הוא משום קרי וכתביב ולא משום שלא יהא חצי בכתב וחצי
בע"פ, דזה מותר מדינא במגילה, והטעם הוא משום דיש
ספק בקריאת התיבות ולכן הצריכו לצאת בב' הגירסאות,
ואדרבה מדהצריכו לקרוא בב' הגירסאות ולא חששו משום
בע"פ, ש"מ דבע"ל לא איכפת לן במגילה והראי' דבכתב
באמרם בג' ג' דהקרי בכ' והכתיב בב' צריך לומר רק הקרי
דכן צותה התורה בכל מקום שיש קרי וכתביב לקרא תיבה
זו שלא מן הכתב ובאופן זה, ובקרי וכ' אין דנין דין בע"פ.
וכדי לפלפל מעט בענין זה ולתרץ למה צריכים עוד
קרא דלא יצא בע"פ, מוכרח אנכי להאריך קצת דבתוספות
תמורה י"ד ע"ב הקשו דא"כ היכי קאמרינן מזמורים על פה,
ותירצו דאין להקפיד, רק על מה שכתוב בחומש. והב"י

באו"ח סימן מ"ט הביא דברי התוס' ושאר פוסקים שחולקים
ע"ז והב"ח שם האריך דבאמת בנביאים וכתובים ליכא
איסורא דדברים שבכתב אסור בע"פ ולזה באה הג"ש הזכירה,
או להירושלמי ככתבם להודיע דאע"ג דבעלמא בנביאים
וכתובים ליכא איסור דדברים שבכתב לאמרן בע"פ, אבל
כאן במגילה החמירו מכח הג"ש דיהי' שוה לתורה, ומש"ס
זה דמגילה יהי' ראייה דבשאר נו"כ ליכא משום דשב"כ א"א
רשאי לאמרן בע"פ וכתירוץ תוס' הנ"ל.

ויש להביא ראי' דגם הרב"י בשו"ע לכאורה סובר כן
דבנביאים וכתובים ליכא איסורא, דהרי חזינן דהב"י בשו"ע
שינה מלשון הטור, שהרי כתב אעפ"י שאסור אבל דבר
הרגיל כגון ק"ש ב"כ ופ' התמיד מותר, ולמה לא הזכיר
פסוקי דזמרה ושינה מלשון הטור, י"ל משום דסבירא ליה
דטעמא דשמור בעינן רק לק"ש וב"כ דהוי תורה אבל לפד"נ
דהוי נו"כ אין צריך טעם דמותר בלא"ה.

ובזה יש גם ליישב קושית מהרש"ק על אותן פוסקים
שפסקו דבנו"כ ליכא משום דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן
בע"פ מש"ס בהלכה י"ח דפריך מר"מ שכתב את המגילה
בע"פ ואם איתא דבנביאים וכתובים ליכא איסורא א"כ מאי
פריך דילמא ר"י מייירי בשל תורה אבל מגילה דהוי מנביאים
וכתובים שרי. אבל לפי הנ"ל דוקא פריך ממגילה דע"ג, יש
לימוד מיוחד דמגילה יצאה מכלל נביאים וכתובים ויש
לאסור משום גזירה שוה לאמרה בע"פ, וא"ש.

ומובן שמכיון שהחמירו רק במגילה להוציאה מכלל גז"כ א"כ מוכח ממילא דהאיסור לא דמי כל כך לתורה וזמון שהסביר הר"ן במגילה שם ולכן במיעוט בע"פ אין חשש, וז"ב לענ"ד.

במה שהקשה השעה"מ על הדין דאולינן בספק בתר דובא, ולא הוי קבוע העיירות המוקמות משום דכל דחא עיר באפי נפשה, והקשה מהר"ש קינן הנ"ל השעה"א דהקשה דליאסר לכל העולם משום ספק נחל איתן דהוי קבוע הנחל איתן אע"ג דהוי באפי נפשה, ולכאורה י"ל דהא הביאור פשוט דבעינן לחקור הדין דקבוע בהתערובות, והשאלה על התערובות, א"כ שפיר הוי קבוע, אבל שם במוקפות דשם השאלה לא על התערובות אלא על העיר בעצמה ואפילו לא הוי שום תערובות מעיירות אחרות ג"כ הספק, אם כן השאלה היא על כ"א בפ"ע, וא"א לדון קבוע בזה ולחבר עיר לעיר, דהספק אינו בתערובות של עיר ועיר, אבל בנחל איתן דשם הספק על קרקע של כל העולם דנתערבו בהתערובות איסור והיתר, וע"י התערובות נעשה הספק, ואם כן מכח הספק של התערובות נדון בו דין קבוע ואין זה בפ"ע נקרא דהספק על כל העולם כולו.

ולפי"ז גם קושיתו מריש כל הצלמים דכיון דמקום אחד במקומו של ר"מ נעבדון ליהוי קבוע ג"כ לא קשיא, דהא הספק לא בתערובות רק ספק בפ"ע מה זה ואם נעבד וע"כ ג"כ לא שייך קבוע וא"ש ע"כ.

ההכנסות מוקדש קודש לטובת גמ"ח חברה אהבת אחים ר"ג

ולהכנסת כלה בני תורה ר"ג